

Ördögh Tibor

Témavezető: Navracsics Tibor

SZERBIA OMBUDSMANI RENDSZERE

Alkotmányos háttér

Szerbia jelenlegi alkotmánya¹ 2006-ban lépett hatályba, mely az országot demokratikus köztársaságként, unitárius államszerkezettel² határozza meg; helyi szinten az igazgatásért az önkormányzatok felelnek erős állami felügyelet mellett.

A 2006-ban elfogadott alkotmány legfőbb jellemvonása, hogy személyi összeférhetetlenséget állapítottak meg a miniszteri és képviselői megbízatás között, kvázi félelnöki rendszerben a végrehajtás dualizmusa valósult meg, a kormányfő pusztán primus inter pares a kabinetben belül, a kormány dominanciája érvényesül a törvényhozáson belül, valamint a többségi döntéshozatali elvet alkalmazzák széleskörűen.

Az egykamarás parlament (*Narodna Skupština*) 250 képviselőjét arányos választási rendszerben négy évre választják meg országos pártlistás szavazás eredményeként. Az államfő a köztársasági elnök, akit a polgárok közvetlenül választanak meg öt évre. Belpolitikai mozgástere szűkre szabott – a parlamenti választások eredményétől függően a köztársasági elnök jelöli a miniszterelnököt –, a külkapcsolatokban azonban széles jogkörrel rendelkezik az államfő.

A törvényhozás hatalmának ellensúlyozása érdekében több intézmény is felállításra került. A jogbiztonság egyik legfontosabb őrének a Szerbiai Alkotmánybíróság³ számít, melynek tizenöt tagja összesen tizenhét indítványozási területtel foglalkozik. Másik elvben fontos intézménynek a közvetlen demokrácia eszközeként a népszavazás számít, melyre ritkán kerül sor az országban, csak úgy, mint a törvényelőterjesztési-jog gyakorlására vagy népi kezdeményezés indítására. A Szerbiai Nemzeti Bank elveszített ellensúly szerepét, mivel Radovan Jelašić távozása után a kormány „kézi vezérlése” érvényesül a jegybankban.

¹ Szerb Köztársaság Alkotmánya. Forrás: www.zenta-senta.co.rs/doc/20061226alkotmanyhu.pdf

² Szerbia alaptörvénye unitárius államszerkezetet határoz meg, azonban az alkotmány két külsős szintet is meghatároz: Vajdaság Autonóm Tartományt valamint Koszovó és Metohijat.

³ Szerbia Alkotmánybírósága. Forrás: <http://www.ustavni.sud.rs/>

A XXI. század elejére Szerbiában is felértékelődtek az emberi és polgári jogok, melynek következtében felállították a polgárjogi biztos (ombudsman) intézményét. Dolgozatom további részében előbb a köztársasági szinten működő polgári jogi biztos munkáját jellemzem, majd a Vajdaságban működő tartományi ombudsmant, míg végül a helyi önkormányzatok keretben működő biztosok bemutatására törekszek.

Köztársasági polgárjogi biztos⁴

1. Történeti és jogi áttekintés

A köztársaság szintjén a tartományi ombudsman ténykedése után jött létre hivatalosan az állampolgári jogok biztosának pozíciója. Az alkotmányozás során világhosszá vált a hatalmi koalíciónak, hogy a szerb politikai rendszerből hiányzó elem nélkülözhetetlen része a jogvédelemnek, így a 2006-ban elfogadott alkotmány már nevesíti az ellenőrző intézményt (138. szakasz).

A független ombudsman állami szervek intézkedéseit vagy mulasztásait vizsgálja állampolgári panaszok alapján, és az igazságtalanság megakadályozása érdekében az illetékes hatóságnak címzett közvetlen ajánlással lép fel. További szabályokat az ombudsman-törvény (*Zakon a zaštitniku građana*)⁵ tartalmaz.

2007. június 27-én a szerb Népképviselőházának 143 tagja Saša Janković-ot választotta meg polgárjogi biztossá, aki 2007. július 23-án formálisan is elfoglalta hivatalát.⁶ A köztársasági biztos négy helyettesét 2008. október 7-én választották meg 168 szavazattöbbséggel.

Monokratikus módon szervezett intézményről van szó, négy helyettest lehet kinevezni, akik bizonyos speciális területek felügyeletének ellátására lesznek megválasztva.

2. Jogállás

Az ombudsman erős legitimációját az adja, hogy az összes parlamenti képviselő többségének szavazatával választják meg; azonban gyengíti az a tény, hogy nincs valamilyen minősített többséghez kötve a szükséges szavazatszám. Megbízatását öt

⁴ Hivatalosan polgárok védője (*Zaštitnik građana*) elnevezéssel illetik

⁵ Törvény a polgárok védőjéről

Forrás: <http://balkanshumanrights.org/bcms/wp-content/uploads/2010/02/Zakon-o-zastitniku-gradjana.pdf>

⁶ *Ko je Zaštitnik građana?* Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/o-nama/zastitnik-gradjana

évre nyeri el, és egyszer újraválasztható, jelöltállítási joguk a parlamenti frakcióknak van. A jelöltté válás feltételei a következők:⁷

- jogász végzettség,
- valamely jogterületen szerzett tíz éves munkatapasztalat,
- kimagasló erkölcsi és szakmai múlt,
- megfelelő tapasztalat a polgárjogi biztosi feladathoz.

A helyetteseket a polgárjogi biztos jelöli, és a parlament választja meg. A jelöltté válás elengedhetetlen feltételei megegyeznek a köztársasági biztosra vonatkozókkal, azzal a különbséggel, hogy számukra ötéves munkatapasztalat is elegendő. Az összeférhetetlenségi szabályok megegyeznek a bírákra vonatkozó szabályokkal, és kizárt bármiféle pártfunkció, egyesületi vagy szakszervezeti tisztség. Az ombudsman feladatai ellátása során független és sem polgári, sem büntetőjogi értelemben nem vonható felelősségre hivatali állásfoglalása miatt, tehát a parlamenti képviselővel egyenrangú mentelmi jog illeti meg. Letartóztatni csak a parlament jóváhagyásával lehet, amikor is a képviselőház megfosztja mentelmi jogától. Megválasztása után hivatalából elmozdíthatatlan és mandátuma idő előtt csak halál, végleges egészségügyi alkalmatlanság okán vagy akkor ér véget, ha lemond tisztségéről illetve elveszíti állampolgárságát.

3. Ellenőrzési jogkör

A polgárjogi biztos független állami szerv, amely védelmezi a polgárok jogait, ellenőrzi az államigazgatási szerveknek, a Szerb Köztársaság vagyoni jogainak és érdekeinek jogvédelmére illetékes szerveknek, valamint egyéb szerveknek és szervezeteknek, továbbá a közmegebízattal felruházott vállalat munkáját. A polgárjogi biztos nincs felhatalmazva a parlament, a köztársasági elnök, a kormány, az alkotmánybíróság, a bíróságok és ügyészségek munkájának ellenőrzésére. Az ellenőrzés kritériuma a törvényesség és igazságosság, az állampolgárok jogainak és törvényes érdekeinek védelme. Az ombudsmant nem terheli vizsgálati kötelezettség; állampolgári panaszra vagy hivatalból járhat el. A beadványokat szóban vagy írásban is el lehet a hivatalhoz juttatni, melyeknek tartalmazniuk kell a panaszos nevét és címét (az anonim kérelmeket elutasítják). A köztársasági ombudsmanhoz szerb, albán, bosnyák, bolgár, horvát, magyar, roma, román, ruszin, szlovák és ukrán nyelven fordulhatnak a panaszosok. A jogorvoslati lehetőségek kimerítése után

⁷ Törvény a polgárjogi biztosról 5. pont. Forrás: http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastitniku_gradjana.html

lehet fordulni a polgárjogi biztoshoz, a jogsérelemnek a benyújtás idejét megelőző egy évben kell megtörténnie. Az eljárás költségmentes, és semmilyen hozzájárulást nem kell fizetnie a panaszosnak.

Az ombudsman eljárást kezdeményezhet az alkotmánybírószágon törvények alkotmányossági vagy törvényességi felülvizsgálata céljából, illetve egyéb előírások és általános törvények esetében, melyek a biztos tevékenysége során felmerülnek.⁸ A köztársasági ombudsman éves beszámolója szerint csupán 2010-ben élt ezen lehetőségével, amikor négy törvénnyel kapcsolatban fordult az Alkotmánybírósághoz. Ezek közül két beadványa az elektronikus hírközlésről szóló törvényre vonatkozott, míg a másik kettő a katonai elhárítás és katonai hírszerzés ügynökségével volt kapcsolatos.⁹ Az elektronikus hírközlésről szóló törvényben kifogásolt egyik elem arra vonatkozott, hogy bírói végzés nélkül lehallgathatóvá váltak volna a telefonbeszélgetések. Az alkotmánybírószág 2010-ben határozatot hozott az ügyben, miszerint a vitatott rendelkezések ellentétesek az Egyetemes Emberi Jogok Nyilatkozatával, a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányával, valamint az Európai Emberi Jogi Egyezményével.¹⁰ A másik alkotmányossági észrevétele az volt a biztosnak, hogy szabadon létrehozható lett volna bármilyen adatbázis a polgárokról, anélkül, hogy azt az ombudsman vagy a közérdekű adatok biztosa felügyelhetné volna; e kérdésben még nem hozott döntést az alkotmánybírószág.¹¹ A média-törvény kapcsán megfogalmazódott ombudsmani véleménnyel az Európai Bizottság Szerbiáról szóló 2010-es ország-jelentése is elismerően nyilatkozott.¹² Az ombudsmani intézmény működése óta összesen tizenegy panasszal fordultak a polgárok és három esetben járt el saját hatáskörben az parlamenti biztos a két katonai ügynökségnél, mely jelzi kiemelt és kényes természetét a vizsgálatoknak. A beérkezett panaszok szerint a két katonai ügynökség jogellenes magatartást folytatott több esetben is, így egyéni szabadságuk és jogaikat megsértették, ezért fordult az ombudsman a Szerbiai Alkotmánybírósághoz, hogy vizsgálja meg az említett intézményeket szabályozó jogszabályokat.

⁸ Törvény a polgárjogi biztosról 19. pont

⁹ *Statistički i broječni podaci o aktivnostima Zastitnika građana*. Forrás: http://www.zastitnik.rs/attachments/1304_Izvestaj%20statisticki%20prikaz%20%282%29.pdf

¹⁰ *Skupštini dat rok da se izjasni o odredbama Zakona o elektronskim komunikacijama*

Forrás: <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/214205/Skupstini-dat-rok-da-se-izjasni-o-odredbama-Zakona-o-elektronskim-komunikacijama>

¹¹ *Vruća letnja tema–Elektronske komunikacije*. Forrás: <http://blog.b92.net/text/18387/VRU%C4%86A%20LETNJA%20TEMA%20-%20ELEKTRONSKE%20KOMUNIKACIJE/>

¹² Európai Bizottság 2010. 19. Forrás: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010_package/sr_rapport_2010_en.pdf

4. Hatáskör

A. Gyermek jogai:¹³

2000-ben elkészült Szerbia Gyermekjogok-tervezete, mely 2002-ben került a kormány elé, és csupán 2009-ben fogadta el a parlament. A jogszabály különbséget tesz szegény gyermek, fogyatékkal élő gyermek, árva, utcagyerek és munkás gyermek között. A legsúlyosabban fenyegetett csoportot a roma fiatalok képezik. A másik legégetőbb probléma a gyerekek fizikai és szexuális bántalmazása. A gyermekek jogaiért felelős helyettes e problémák kivizsgálását és feltérképezését végzi.

B. Nemzeti kisebbségek:¹⁴

Szerbiában a nemzeti kisebbségek jogait harmonizálni próbálják a nemzetközi egyezményekben elfogadott szabályokkal és elvekkel, hogy megegyezzen a köztársaság alkotmányával és törvényeivel, egyéb állami, tartományi és helyi önkormányzati határozatokkal, rendeletekkel. A nemzeti kisebbségek jogával foglalkozó biztos-helyettes így elsősorban a kisebbségeket diszkrimináló jogsérelmek estén jár el.

C. Esélyegyenlőségi és fogyatékkal élők:¹⁵

Az emberi jogok egy kiemelt területének számít az esélyegyenlőség és a nemi diszkrimináció, mivel a társadalomban gyakran találkozni eme kirekesztettséggel. A kormány erőfeszítéseinek, valamint a 2009-ben elfogadott Nők esélyegyenlőségét felszámoló nemzeti stratégia és a szintén 2009-es esélyegyenlőségi törvény ellenére még ma is széles szakadék található a társadalomban a nők helyzetének megítélésében valamint a mindennapi életbeli diszkriminációjuk is magas. A biztos helyettese hivatalból eljár minden olyan esetben, amikor a fogyatékkal élők hátrányos megkülönböztetése forog fenn. Kivizsgálja a történeteket különösen az oktatás, foglalkoztatás, politika, kultúra, szabadidő és rekreáció területén.

¹³ *Prava deteta*. Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-deteta

¹⁴ *Prava manjina*. Forrás: <http://www.zastitnikgradjana.org/pravamanjina/index.php/sr>

¹⁵ *Rodna ravnopravnost*. Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/rodna-ravnopravnost; *Pravo osoba sa invaliditetom*. Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-osoba-sa-invaliditetom

*D. Szabadságvesztéssel járó büntetések:*¹⁶

A szabadságvesztéssel büntetett elkövetőkkel szembeni visszásságok kivizsgálására jogosult a biztos-helyettes akkor, amikor a panaszos szerint valamely állami szerv megsértette az alkotmányt, a törvények és államigazgatás egyéb aktusainak meghatározott pontját, vagy valamely nemzetközi egyezményben vállalt kötelezettséget. A helyettes szorosan együttműködik az igazságügyi, a belügyi, az egészségügyi valamint a munkaügyi és szociálpolitikáért felelős minisztériummal.

5. Gyakorlat¹⁷

A polgárjogi biztos munkáját szemlélve megfigyelhető, hogy 2007-ben még kevesen fordultak panasszal hozzá, így 406 panaszból 400-zal egy éven belül sikerült is végeznie. 2008-tól azonban, amikor már a helyettesei is munkához láttak megnőtt az ügyteher, és egyre több panasz érkezett az ombudsmani hivatalhoz. Az elmúlt öt évben a panaszok száma megnégyszereződött és több mint tízezer kapcsolatfelvétel történt a lakossággal. A beérkező panaszok számát illetően 2011-re 3642 jogsérelem elbírálás iránti kérelem érkezett. Az ombudsman és helyetteseinek munkája sikeresnek mondható, mivel a panaszok több mint 90 %-a befejezésre került, vagyis sikerült kivizsgálni őket és lezárni a folyamatban lévő ügyeket. (Az ombudsman tevékenységével kapcsolatos adatokat az 1. táblázat tartalmazza.)

Adatok típusa		2007	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen
1	Polgárokkal való kapcsolatok száma	2555	3787	7343	8553	12130	3625	37993
2	Panaszok száma	406	1030	1765	2647	3642	1000	10490
3	Befejezett eljárások száma	400	1003	1626	2379	1619	208	8235
4	Eljárás alatti panaszok száma	6	27	139	268	1023	792	2255
5	Megkezdett eljárások száma	7	240	501	930	1084	361	3123
6	A biztos általi ajánlások hiányosságok kiküszöbölésére	3	52	139	308	218	58	778
7	Ajánlások száma	0	37	126	152	214	85	614
8	Elvégzett ajánlások száma	0	32	100	112	125	7	376

¹⁶ *Prava lica lisenih slobode*. Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-lica-lisenih-slobode

¹⁷ *Praksa Zaštitnik građana*. Forrás: http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/component/content/article/1172

Adatok típusa		2007	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen
9	Elvégzetlen ajánlások száma	0	5	26	30	55	0	116
10	Folyamatban lévő ajánlások száma	0	0	0	10	34	78	122
11	A biztos által szorgalmazott törvények és más kezdeményezések száma	2	38	31	15	40	11	137
12	Elfogadott törvények és más kezdeményezések	1	9	14	2	1	10	37
13	Nem elfogadott törvények és más kezdeményezések	1	29	17	6	37	0	90
14	Eljárási rendben lévő törvények és más kezdeményezések.	0	0	0	7	2	1	10
15	Vélemények száma	0	2	13	5	8	4	32

1. táblázat

A köztársasági ombudsman tevékenysége (2007. július-2012. április)¹⁸Forrás: www.ombudsman.rs

III. Tartományi Ombudsman

1. Történeti és jogi áttekintés

A Tartományi Ombudsman Vajdaság önálló szerve, mely az alkotmánnyal, a megjelölt és megerősített emberi jogokról szóló nemzetközi szerződésekkel és az általánosan elfogadott nemzetközi jog szabályaival szavatolt valamennyi személyi jogának és szabadságának védelméről és fejlesztéséről gondoskodó intézmény.

A Tartományi ombudsmani intézmény megalakításáról a határozatot 2002 decemberében hozta meg a vajdasági Képviselőház, az első vajdasági ombudsmant, Petar Teofilović-ot 2003. szeptember 24-én választották meg, az ügyfelekkel a munka hivatalosan 2004 januárjában kezdődött.¹⁹ 2010. október 11-én a tartományi ombudsmani posztra Muškinja Heinrich Anikót választották meg a Képviselőház tagjai. Az intézmény székhelye Újvidéken van, területi irodák pedig Szabadkán és

¹⁸ *Praksa Zaštitnik građana*. Forrás: http://zastitnik.rs/index.php/lang-sr_YU/2011-12-25-10-17-15/1172

¹⁹ http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=93&lang=hu

Pancsován működnek.²⁰ A Tartományi Ombudsmani Hivatalnak a 2010-es beszámoló szerint 27 munkatársa van.²¹

2. Jogállás

A tartományi Képviselőház 2002. december 31-én elfogadta a Tartományi ombudsmanról szóló határozatát, mellyel létrehozták a regionális ombudsmani intézményt.²² A tartományi ombudsmant Vajdaság Autonóm Tartomány Képviselőházának képviselői választják meg kétharmados minősített többséggel. Megbízását hat évre nyeri el, és egyszer újraválasztható. Jelöltállítási jog illet meg legalább harminc képviselőt és a Képviselőház közigazgatási bizottságát. A jelöltté válás feltételei: szerb állampolgárság, erkölcsi fedhetetlenség, büntetlen előélet és hét éves tapasztalat az emberi jogok, a közigazgatás vagy igazságügy területén.

Az ombudsmannak öt helyettese van, akiket a következő szakterületekre kell megválasztani: kettőt általános emberi jogok területére, egyet nemzeti kisebbségek körébe, egyet a gyermekek jogaira és egyet a nemek közötti esélyegyenlőségre. A pozitív diszkrimináció jegyében egy helyettesnek a kevésbé reprezentált nemből kell kikerülnie, egynek pedig valamely nemzeti kisebbség soraiból. A helyetteseket az összes képviselőházi tag szavazattöbbségével választják meg szintén hat évre, és ők is egyszer választhatóak újra. Szigorú összeférhetetlenséget állapítottak meg az ombudsman számára, így nem lehet közigazgatási szerv dolgozója, politikai párt vagy szakszervezet és érdekszervezet tagja, sem felügyelő bizottsági tag semmilyen szervnél vagy vállalatnál. Megválasztása előtti évben nem viselhet sem képviselőházi, végrehajtó bizottsági (ma vajdaság kormánya), sem pedig helyi önkormányzatban politikai funkciókat. A képviselőház tagjaival azonos mentelmi jog illeti meg.

3. Ellenőrzési jogkör

A tartományi ombudsmanról szóló képviselőházi határozat 1. szakasza értelmében a biztos az emberi jogok védelme és fejlesztése céljából felügyeli a jogszabályok alkalmazását, ellenőrzi a közigazgatási szervek eljárásának törvényességét, cél-

²⁰ Kapcsolat. Forrás: http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=66&Itemid=75&lang=hu

²¹ *Izveštaj*. Forrás: http://www.ombudsmanapv.org/omb/images/stories/dokumenti/godisnji_izvestaji/godisnji_izvestaj_PO_2010.pdf

²² Határozat a tartományi ombudsmanról. Forrás: http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=article&id=131%3Aodluka-o-pokrajinskom-pukom-pravobrani-telju&catid=47%3Aosnivaki-akt&Itemid=50&lang=hu

szerűségét és hatékonyságát, továbbá hogy meg tudja védeni az emberi jogokat, kivizsgálhatja a közigazgatási szervek munkáját. A 2. szakasz szerint az ombudsman tevékenységének alapelvei: törvényesség, elfogulatlanság, igazságosság és függetlenség. Tartományi ombudsmanhoz szerb, magyar, horvát, román, ruszin, és szlovák nyelven folyamodhatnak a panaszosok jogsérelem fennforgása esetén.

4. Hatáskör²³

A. Általános hatáskör:

A tartományi ombudsmanról szóló tartományi képviselőházi határozat 6., 10. és 13. szakasza alapján ezzel a területtel a tartományi ombudsman két helyettese foglalkozik. A tartományi ombudsman helyetteseinek az általános hatáskörre vonatkozó kulcsfontosságú feljogosítása a következő:

- a polgárok az emberi jogok területére vonatkozó folyamodványainak fogadása és kivizsgálása,
- nemzetközi szabványok és törvények alkalmazásának figyelemmel kísérése és információk begyűjtése az emberi jogokról,
- az emberi jogok megvalósítása gyakorlatának ellenőrzése és folyamatos figyelemmel kísérése a társadalmi élet különböző területein, ideértve az új jogszabályok meghozatalának és a hatályos jogszabályok módosításának folyamatát,
- az illetékes szervek és a szélesebb körű nyilvánosság tájékoztatása az emberi jogok helyzetéről,
- tanácsadás az illetékes szerveknek a területre vonatkozó jogszabályok meghozatalával, módosításával és alkalmazásával kapcsolatban,
- büntetőjogi, fegyelmi és más eljárások kezdeményezése az illetékes szerveknél az emberi jogok megszegése esetén,
- a nyilvánosság az emberi jogok megvalósításában jelentkező problémákkal és védelmük módjával kapcsolatos tudatosítására irányuló tevékenységek kezdeményezése és kivitelezése,
- a Tartományi Ombudsman éves jelentése az emberi jogok megvalósítására vonatkozó részének kidolgozása.

²³ http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=61&Itemid=41&lang=hu

B. A nemzeti kisebbségek jogai:

A tartományi ombudsmanról szóló tartományi képviselőházi határozat 15. szakasza alapján ezzel a területtel foglalkozik a tartományi ombudsman nemzeti kisebbségek jogaival megbízott helyettese. A tartományi ombudsman helyettesének erre a területre vonatkozó kulcsfontosságú feljogosítása a következő:

- a polgárok a nemzeti kisebbségek jogainak megszegésére vonatkozó folyamodványainak fogadása és kivizsgálása,
- a nemzetközi szabványok és törvények alkalmazásának figyelemmel kísérése és információk begyűjtése arról,
- a nemzeti kisebbségi jogok megvalósítása gyakorlatának ellenőrzése és folyamatos figyelemmel kísérése a társadalmi élet különböző területein, ideértve az új jogszabályok meghozatalának és a hatályos jogszabályok módosításának folyamatát,
- az illetékes szervek és a szélesebb körű nyilvánosság tájékoztatása a nemzeti kisebbségek jogainak helyzetéről,
- tanácsadás az illetékes szerveknek a területre vonatkozó jogszabályok meghozatalával, módosításával és alkalmazásával kapcsolatban,
- büntetőjogi, fegyelmi és más eljárások kezdeményezése az illetékes szerveknél a nemzeti kisebbségek jogai megszegése esetén,
- a nyilvánosság a nemzeti kisebbségi jogok megvalósításában jelentkező problémákkal és a jogok védelmének módjával kapcsolatos tudatosítására irányuló tevékenységek kezdeményezése és kivitelezése,
- a Tartományi Ombudsman éves jelentése a nemzeti kisebbségi jogok megvalósítására vonatkozó részének kidolgozása.

C. Gyermekjogok:

A tartományi ombudsmanról szóló tartományi képviselőházi határozat 16. szakasza alapján ezzel a területtel foglalkozik a tartományi ombudsman gyermekjogokkal megbízott helyettese. A tartományi ombudsman helyettesének erre a területre vonatkozó kulcsfontosságú feljogosítása a következő:

- a polgárok a gyermekjogok megszegésére vonatkozó folyamodványainak fogadása és kivizsgálása,
- a nemzetközi szabványok és törvények alkalmazásának figyelemmel kísérése és információk begyűjtése arról,
- a gyermekjogok megvalósítása gyakorlatának ellenőrzése és folyamatos figyelemmel kísérése a társadalmi élet különböző területein, ideértve az új jogszabályok meghozatalának és a hatályos jogszabályok módosításának folyamatát,

- az illetékes szervek és a szélesebb körű nyilvánosság tájékoztatása a gyermekjogok helyzetéről,
- tanácsadás az illetékes szerveknek a területre vonatkozó jogszabályok meghozatalával, módosításával és alkalmazásával kapcsolatban,
- büntetőjogi, fegyelmi és más eljárások kezdeményezése az illetékes szerveknél a gyermekjogok megszegése esetén,
- a nyilvánosság a gyermekjogok megvalósításában jelentkező problémákkal és a jogok védelmének módjával kapcsolatos tudatosítására irányuló tevékenységek kezdeményezése és kivitelezése,
- a Tartományi Ombudsman éves jelentése a gyermekjogok megvalósítására vonatkozó részének kidolgozása.

D. Nemek egyenjogúsága:

A tartományi ombudsmanról szóló tartományi képviselőházi határozat 17. szakasza alapján ezzel a területtel foglalkozik a tartományi ombudsman nemek egyenjogúságával megbízott helyettese. A tartományi ombudsman helyettesének erre a területre vonatkozó kulcsfontosságú feljogosítása a következő:

- a polgárok a nemek egyenjogúságára és a nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó folyamodványainak fogadása és kivizsgálása,
- a nemzetközi szabványok és törvények alkalmazásának figyelemmel kísérése és információk begyűjtése arról,
- a nemek egyenjogúsága megvalósítása gyakorlatának ellenőrzése és folyamatos figyelemmel kísérése a társadalmi élet különböző területein, ideértve az új jogszabályok meghozatalának és a hatályos jogszabályok módosításának folyamatát,
- az illetékes szervek és a szélesebb körű nyilvánosság tájékoztatása a nemek egyenjogúságának területére vonatkozó helyzetről,
- tanácsadás az illetékes szerveknek a területre vonatkozó jogszabályok meghozatalával, módosításával és alkalmazásával kapcsolatban,
- büntetőjogi, fegyelmi és más eljárások kezdeményezése az illetékes szerveknél a polgárok jogainak nemi alapon történő megszegése esetén,
- a nyilvánosság a nemi egyenjogúság megvalósításában jelentkező problémákkal és a polgárok nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetéstől való védelmének módjával kapcsolatos tudatosítására irányuló tevékenységek kezdeményezése és kivitelezése,
- a Tartományi Ombudsman éves jelentése a nemi egyenjogúság megvalósítására vonatkozó részének kidolgozása.

IV. Helyi önkormányzati ombudsmanok

A helyi ombudsman intézményének felállítására a 2007-es önkormányzatokról szóló törvény 97. pontja ad lehetőséget. A tisztség létrehozatala nem kötelező, működése a helyi képviselő-testület döntése nyomán jön létre. Illetékességük az adott községre/területre vonatkozik, és a lakóhely szerinti polgárok fordulhatnak hozzá panaszukkal az állami szervek működése nyomán sérelmezett panaszaikkal. 2012-ben Szerbiában tizenhárom helyi önkormányzatban működött helyi biztos: Nagybecskerek (Zrenjanin), Šabac, Szabadka (Subotica), Topolya (Bačka Topola), Vladičin Han, Becse (Bečej), Niš, Kragujevac, Zombor (Sombor), Szmederevó (Smederevska), Palankán és Kraljevoban. Ezen felül Belgrádnak, mint fővárosnak is saját ombudsmana van, valamint öt fővárosi kerületben is önálló biztos tevékenykedik (Grocka, Mladenovac, Rakovica, Vračar i Voždovac).²⁴ (A helyi önkormányzatok mellett működő biztosokat a 2. táblázat tartalmazza.)

A helyi ombudsmanokról szóló határozatokat eltérő szabályozás jellemzi (ld.: 2. számú táblázat). A 2000-es évek második felében ugrott meg a számuk, ami egybeesett a köztársasági ombudsman létrehozásával. Eltérően történik a megválasztásuk, mivel vannak olyan községek, ahol a községi képviselő-testület (KKT) kétharmados többséggel választja meg a biztost (Nagybecskereken és Kraljevon), míg a többi községnél egyszerű többség is elegendő a megválasztáshoz. A fővárosban szintén egyszerű többség kell, míg a fővárosi kerületekben a képviselő-testület (KT) tagjainak több mint felének a szavazata is elegendő a pozíció betöltéséhez. Eltérően alakulnak a megbízások időtartamai is: általában öt évre nyerik el pozíciójukat a helyi biztosok, ezalól kivételt képez Nagybecskerek, Becse és Újvidék, ahol hat évre történik a kinevezés. A helyi ombudsmanokhoz az illetékes községben hivatalos nyelveken lehet fordulni. Általában már nem rendelkeznek további helyettesekkel, azonban ahol a költségvetés lehetővé teszi és az ügyek száma is indokolja, ott akár több helyettest is alkalmazhatnak.

A helyi ombudsmanokat beszámolási kötelezettség terheli, és minden év márciusában közzé kell tenniük éves beszámolójukat, továbbá részvételi jog illeti meg őket a (községi) képviselő-testület minden ülésén.

²⁴ *Institucija lokalnog ombudsmana*. Forrás: http://www.ercbgd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=100060&lang=sr

Helység	Létrehozás éve	Megbízás ideje	Megválasztás módja	Helyettes-ombudsmanok
Nagybecskerek (Zrenjanin)	2003	6 év	KKT 2/3	3
Šabac	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Szabadka (Subotica)	2008	5 év	KKT 50%+1	2
Topolya (Bačka Topola)	2003	5 év	n.a.	-
Vladičin Han	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Becse (Bečej)	2009	6 év	KKT 50%+1	-
Niš	2005	5 év	n.a.	-
Kragujevac	2004	n.a.	n.a.	1
Újvidék (Novi Sad)	2008	6 év	KKT 50%+1	n.a.
Zombor (Sombor)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Szmederevó (Smederevska)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Palanka	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Kraljevo	2005	5 év	KKT 2/3	-
Belgrád	2009	5 év	KKT 50%+1	3
Grocka	2008	5 év	KT 50%+1	n.a.
Mladenovac	2010	5 év	KT 50%+1	-
Rakovica	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Vračar	2008	5 év	KT 50%+1	-
Voždovac	2010	5 év	KT 50%+1	1

2. táblázat

A szerbiai helyi önkormányzatok mellett működő ombudsmanok

Forrás: a szerző gyűjtése

Felhasznált irodalom

Köztársasági ombudsman

Európai Bizottság: *Szerbia 2010-es ország-jelentése*. http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/sr_rapport_2010_en.pdf

Ko je Zaštitnik građana? http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/o-nama/zastitnik-gradjana

Köztársasági polgárjogi biztosról szóló törvény. <http://balkanshumanrights.org/bcms/wp-content/uploads/2010/02/Zakon-o-zastitniku-gradjana.pdf>

Prava deteta. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-deteta

Prava lica lisenih slobode. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-lica-lisenih-slobode

Prava manjina. <http://www.zastitnikgradjana.org/pravamanjina/index.php/sr>

Pravo osoba sa invaliditetom. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/prava-osoba-sa-invaliditetom

Praksa Zaštitnik građana. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/component/content/article/1172

Rodna ravnopravnost. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/oblasti-rada/rodna-ravnopravnost

Szerb Köztársaság Alkotmánya. www.zenta-senta.co.rs/doc/20061226alkotmanyhu.pdf

Szerbia Alkotmánybírósága. www.ustavni.sud.rs

Statistički i brojeđani podaci o aktivnostima Zaštitnika građana. http://www.zastitnik.rs/attachments/1304_Izvestaj%20statisticki%20prikaz%20%282%29.pdf

Skupštini dat rok da se izjasni o odredbama Zakona o elektronskim komunikacijama. <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/214205/Skupstini-dat-rok-da-se-izjasni-o-odredbama-Zakona-o-elektronskim-komunikacijama>

Vruća letnja tema – Elektronske komunikacije. <http://blog.b92.net/text/18387/VRU%C4%86A%20LETNJA%20TEMA%20-%20ELEKTRONSKE%20KOMUNIKACIJE/>

Tartományi ombudsman

Az intézményről. http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=93&lang=hu

Határozat a tartományi ombudsmanról. http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=article&id=131%3Aodluka-o-pokrajinskom-pukom-pravobranitelju&catid=47%3Aosnivaki-akt&Itemid=50&lang=hu

Izveštaj. http://www.ombudsmanapv.org/omb/images/stories/dokument/godisnji_izvestaji/godisnji_izvestaj_PO_2010.pdf

Kapcsolat. http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=66&Itemid=75&lang=hu

Munkaterületek. http://www.ombudsmanapv.org/omb/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=61&Itemid=41&lang=hu

Helyi ombudsmanok

Grocka város statútuma. <http://www.grocka.org.rs/pdf/statut.pdf>

Határozat a beceji helyi biztostól. http://www.becej.rs/docs/sl_glasnik/OUBsl2009-7.pdf

Határozat a nagybecskereki helyi biztostól. <http://www.zrenjanin.rs/1-200-0-0/Zastitnik-gradjana>

Határozat a Voždovac-i helyi biztostól. <http://www.slistbeograd.rs/pdf/2010/3-2010.pdf#view=Fit&page=31>

Institucija lokalnog ombudsmana. http://www.erebgd.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=100060&lang=sr

Nagybecskerek helyi biztosa. <http://www.zrenjanin.rs/1-200-0-0/Zastitnik-gradjana>

Prof. dr Stevan LILIĆ – Prof. dr Walter KÄLIN (szerk.): Lokalni ombudsman, Uperedna iskustva Srbija, Bosna i Hercegovina, Švajcarska. Municipal Support Programme, 2007

Protector of Citizens: Annual Report 2008. Glasnik, Beograd, 2009. <http://icoaf.org/docs/Serbia/Annual%20Report%202008.pdf>